

cap mesura important si es tracta d'un portell de pas o d'una via de trànsit: «les portes que davan al rebididor quedaren, en un instant, *embussades* pel gran nombre de socis que la curiositat hi abocava», «més ensà 's renegava del carro que *embussava* 'l carrer», NOLLER, *Vilaniu* (157, 74), «la comitiva 's perdé entre la barreja de municipals --- que *embussavan* de part a part lo carrer», id. (*Papallona*, 85), «y al tancar lo pany usual, per un joc de palanquetes, queda l'ull de l'altre pany *embussat*, tapat de manera que no 'l des-cobririan», id. (*Notes de color*, 60).

Però tenim o unànime fins avui a tot l'àmbit del mallorquí i els dos dialectes occidentals. *Embussat*, -ada, *embós*, en MASalvà, LIRiber i BFerrà (cites d'AlcM); *sa síqui s'ambós* Banyalbufar (1964). *Embós*, *s'embós*a, a les Borges d'Urgell (BDLC VI, 51, 52), i en una variant simplificada: «si la canonada 's *bós*a» a Capçanes (1936), «s'ha *bossau* la xeta» 'se ha taponado el grifo' a Benasc (Ferraz, 34). I *embossar*, -óssa, és general tot al llarg del P. Valencià, com em confirmava J. G. M., 1955; *embossar* des del Maestrat i la Plana (GaGirona); «s *ambós*a la séquia», Montcada de l'H., «li van fer un cano perquè no s'*ambós*e», Alginet (1962); «a mi es gua<t>les en arròs sí que m'agraen —afegix Sunsiona—, es muchols m'*embossen* es tripes», *Canyissas*, 43.

Si bé el present és *embussa*, i el subst. és *embús*, a la major part del domini oriental i menorquí, i en tot cas en l'ús comú de Barcelona, etc., de tota manera és *ambós* el que se sent en el present als paletes i tota la gent del poble, en manta comarca oriental: així ho tenia ja observat a Sant Pol de Mar en els anys 20-30, i el que sento encara a Pineda (1960 ---).

Sense variar gaire les aplicacions, l'àrea del mot sobreix en tots sentits dels límits de la llengua. Tenim *boussà* «obstruer» en diversos parlars gascons, fins a la Gironda i tot (Moureau, *Patois de la Teste*, s. v.); bearn. *boussà* «boucher» (Lespy-Raymond): *boussà-s las aurelhes*, *bü boussat* «vin fin, celui qui est dans des bouteilles bien bouchées, cachetées»; Barousse-Aure *embous* «herbes, racines qui arrêtent la char-rue»; amb els verbs *emboussà* i *desemboussà* «sortir l'*emboús* qui arrête la charrue» (Lamothe, *Gloss. Agric.*, 2), ben equiparable al balear *embussar-se l'arada*, *la rella*, 'enganxar-se amb les arrels fortes de les plantes, o amb la terra, en llaurar' (AlcM). Del bearnès passà al basc de la Sule: *boza xila* «tapar un agujero» ja en els *Proverbis* d'Oihenart (S. XVII, amb *xila*=*zilo* 'forat'), *bozatu* «boucher» (avui *buzat* en el suletí del Nord, Larrasquet, 86). Però també a l'Alt Aragó: Binéfar *bozar* (Coll Altabás), Fanlo *bosá* «boucher, obstruer» (Rohlf's, *Le Gc*, § 249).

Puix que el present verb *emboçar* tenia o i ç, no hi ha res que ens dissuadeixi de creure que fou el mateix mot que *emboçar* 'tapar la boca de l'home amb la capa o manta, tapar la boca del gos amb el boç o morrió'. Tot és, al capdavant, obstruir la sortida de quelcom que s'escola, que flueix, que alena o s'esgrana, i pot arribar a ser el velar o encobrir el brill dels estels o cobrir la vista de l'intel·lecte (com en el *Cer-*

capou o en la *Questa*): l'*emboçar* la cara humana amb una capa o un vel fou tan català com castellà a l'Edat Mitjana i en els escriptors genuïns de les comarques: «tapà-s lo nas, e l'altre li dix —què has que l'*emboces?*», en el *Llegendari* del S. xv, «la abressà e la basà però sobre lo vel per ço com anava *embossada*», *Xalabín* (DAG.), «un jove, mal *embossat* ab la cap., passejava amunt y avall, parlant tot sol», NOLLE: (DBal.).

Ens acaba de convèncer de l'aplicació d'aquesta paraula a la idea de tapar la sortida un text pirinenc de primera hora, que assenyala Charpentier en el Du Cange, amb el sentit de «os obstruere», en unes Inquisitiones de Carcassona de l'any 1308: «Ph. de Lernaco et P. de Arca dixerunt quod quadam nocte invenerunt dictum beguinum in ponte de Alato, et statim ceperunt et *embossaverunt* eum taliter, quod non posset clamare».

Per a l'etimologia *IMBUCCIARE, derivat de BUCCA, com a punt de partida del cast. ant. *emboçar* 'tapar la cara amb capa, amb morrió' (d'on després s'extreu *boço*, *bozal*, cat. *boç*, etc.), podem acontentar-nos amb remetre a l'article BOZO del DCEC. Per fer costat a les formes i sentits que ha revestit el mot en català, podem acabar citant una sèrie de formes poc més allunyades o secundàries, com el sard *imbussaisi* (potser catalanisme, veg. MLWagner, *DizEtSdo.*); albanès *mbus* 'jo omplo, rubleixo, curullo' (d'etimologia incerta, veg. Gustav Meyer, *Alb. Studien* III, 32, i *Alb. Et. W.*, § 267); andalús *emboza* 'ramulla, matisar amb què es tapa alguna cosa en el camp';¹ cast. germanesco *embuciar* o *embusar* 'atracar-se',² que ens recorda un mall. *engossar* (<*emboçar?*>) 'enfitar, afatar' (*DAmen.*, omès per AlcM).

DERIV.: *Embós* [1771, mall., AlcM] o *embús* [Lab. 1839]. *Embossada* [MGadea]. *Embossadina* maestr. *Embussador*. *Embo<s>sament* [S. XIV, Alcoati; doc. Bna. 1401, supra]. *Embussamenta*.

¹ AVenceslada el defineix «entamo, cogollo de monte», amb la frase «tapó el hato con unas *embozas* para librarlo del sol», cf. *entamar* «tapar con monte las seras del carbón, o sea con entamo». — ² *Embuciar* «comer mucho» en el *Vocab. de Germania* de Juan Hidalgo (c. 1600); en les *Cartas* de Eugenio de Salazar (S. XVI, plenes de lèxic semi-murriesc) «tragar, embutir»: «son muy templadas: no comen caldo --- sino dos veces --- y con una serenidad lo *embusan*, que no parece que abran las bocas» (ed. Biblióf. Esp., p. 87); avui seria usual a Albacete; AZamoraV, *RFE* XXVII, 247.

Embuste(re)jar, *embusteria*, *embustero*, -ra, V. DCEC (EMBUSTE)

EMBUT, del ll. tardà IMBŪTUM id., abreujament de TRAJECTORIUM IMBUTUM, participi de IMBUERE 'mullar o amarat (en alguna cosa), ficar (en un líquid)'. □ I.^a doc.: S. XIII, *CostTort*.

Una variant fonètica *ambut* prengué aviat forta extensió en els dialectes occidentals: ja és així com figu-